

ČTENÍ

V dnešní době je schopnost čtení pro uplatnění ve společnosti důležitější než kdykoli předtím. Všichni potřebujeme lépe číst, psát, komunikovat. Schopnost číst není zdaleka nic jednoduchého. Čtení je složitý myšlenkový proces. Týká se jazyka, paměti, myšlení, vnímání i inteligence. Pro schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života společnosti se dnes užívá pojem čtenářská gramotnost.

Čtení je schopnost vizuálně vnímat znaky, která vyvolává myšlenkovou činnost (porozumění významu znaků) a která vede k porozumění textu a k vnitřnímu zpracování dané informace. Je to také analyticko-syntetický proces, jeden z druhů řečové činnosti, při níž slovo jako optický znak je podnětem, který vyvolává u člověka myšlenkové pochody. A v neposlední řadě je to složitý duševní proces, během kterého člověk rozpozná grafické znaky, chápe významy slov a na základě toho obsahy textů, přičemž porozumění textu rozlišuje na porozumění perceptivní (přijímání informace) a porozumění kognitivní (v procesu vnímání).

Od poloviny 90. let 20. století se Česká republika účastní mezinárodního srovnávacího výzkumu čtenářské gramotnosti známého pod zkratkou PISA (Programme for International Student Assessment). Výsledky českých žáků v těchto testech jsou v mezinárodním srovnání podprůměrné. Podle analýz jsou výsledky žáků v testech nejvíce ovlivněny jejich domácími zázemími, typem navštěvované školy (nerovnostmi v přístupu ke vzdělání) a dalšími faktory školy a výuky, jako jsou vyučovací metody a aktivity v hodinách, či materiální vybavení školy. Učitelé českého jazyka se také často setkávají s velkými rozdíly v rámci jedné třídy, kde se sejdou výborní čtenáři a naopak žáci, kteří ve svém volnu nečtou vůbec nic.

Metody čtení směřují ke stejnému cíli, ale mají jiný průběh.

Genetická metoda čtení označovaná též jako hlásková - spočívá v hláskování slov. Dítě nejprve „přehláskuje“ slovo, pak je teprve řekne dohromady. Spojuje tedy hlásky bez slabikování (s-l-o-v-o – slovo). Zjednodušeně řečeno, vychází se z intuitivního čtení po hláskách, které si osvojují už předškoláci. Tato metoda se dnes pojímá jako metoda přirozená vývoji dítěte.

Globální metoda čtení patří mezi metody analytické, tedy takové, v nichž je výuka vedena od celku k částem. Teoretickým základem globální metody je tvarová psychologie, podle níž vnímá čtenář celky, jimž jsou podřízeny části. Proto globální metoda vychází z celku (věty nebo slova) a zachovává ho tak dlouho, dokud žák sám nedojde vlastním vývojem k analýze. Žáci si opakováním mají zapamatovat obrazy tištěného písma, takže mohou rozumět textu, aniž by znali písmena. Cílem čtení tedy nebyl mechanický pochod, tzn. skládání hlásek, ale pochod myšlenkový, kdy dítě od začátku rozumělo obsahu čteného. Tato metoda čtení je například využívána u neslyšících osob.

Analyticko-syntetická metoda čtení – slabikovací, je nejrozšířenější. Slabiky, které se dítě postupně naučí vnímat globálně (nehláskuje je) skládá dohromady a postupně přečte po slabikách celé slovo. Postupným tréninkem – syntézou slabik do slov – dojde k propojení a plynulému čtení. To se postupně stává automatické, až dojdeme ke čtení slov jako celků. Tato metoda předpokládá dostatečné osvojení sluchové analýzy a syntézy slov, aby bylo možné propojit vizuální a zvukovou podobou hlásky a slabiky.

Při zvládnutí technické stránky nácviku čtení postupně klademe nároky také na vnímání obsahu čteného textu a jeho porozumění. Teprve propojením správné techniky s dostatečným porozuměním můžeme mluvit nabytí čtenářských dovedností a ty pak pravidelným tréninkem zlepšujeme.